

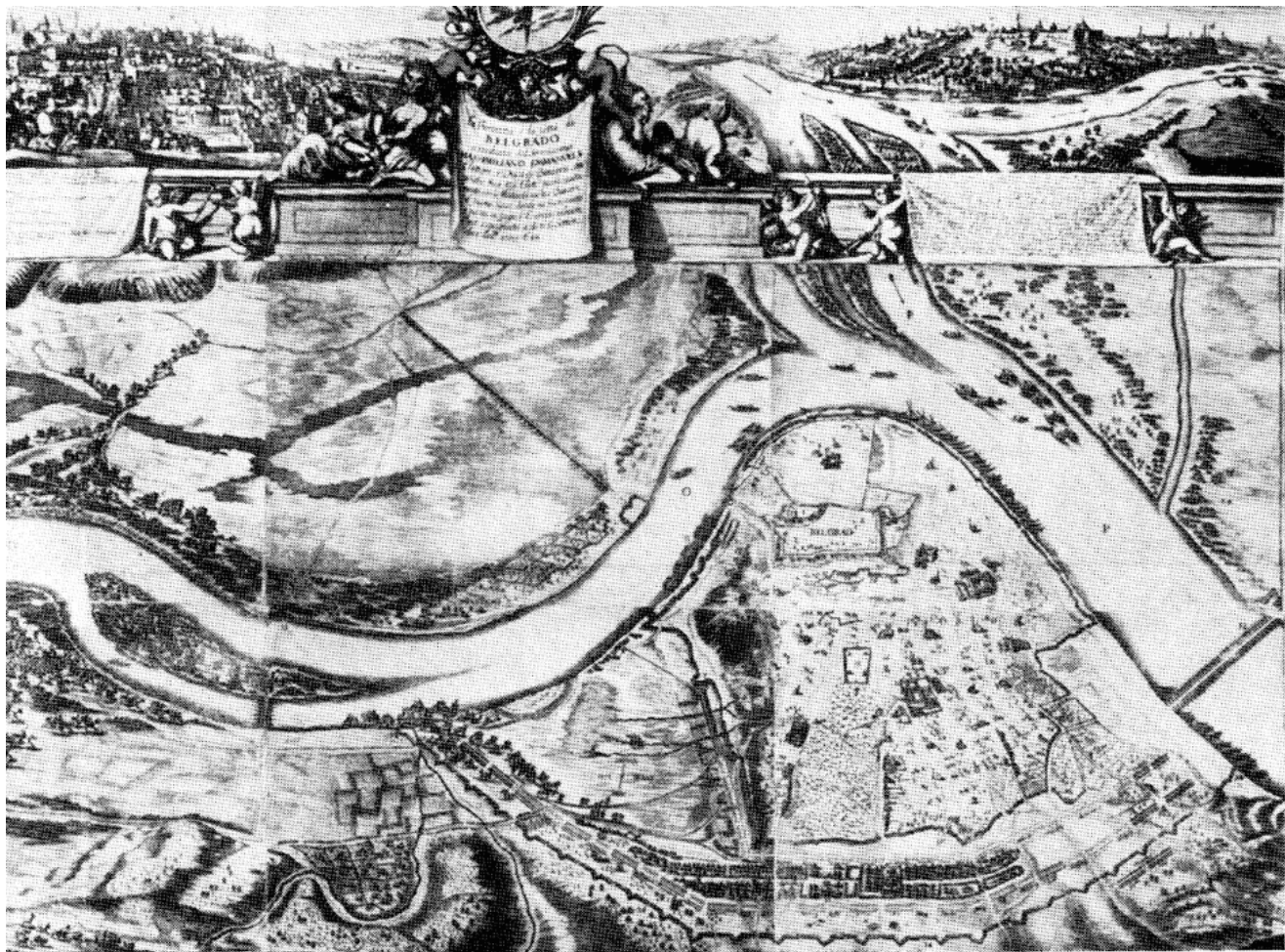
ТВРЂАВА И ГРАД БЕОГРАД КРАЈЕМ XVII ВИЈЕКА НА ПЛАНУ ЈОАНА БАПТИСТЕ ГУМПА

Историја Београда губи се у тами вијекова. Дуга и бурна прошлост територије данашњег града, за чији су посјед вођене крваве борбе, а за одбрану грађена јака утврђења, није оставила релативно ништа или врло мало од његове богате историје састављене од дугог низа стољећа, све тамо од млађег каменог доба. Оскудна материјална свједочанства у виду археолошких фрагмената и по која грађевина сачувана до данашњих дана, ријетки записи путописаца и грађа разбацана по разним архивама и библиотекама од Беча до Цариграда, отежавају проучавање Београда са било ког аспекта све до деветнаестог вијека. Период аустријско-турских ратова вођених крајем седамнаестог и током осамнаестог вијека осветљавају бројнији него до тада писани документи и старе гравире и мапе Београда, које су, с ријетким изузецима, мало вјеродостојне. Ипак, значај оваквих гравира је велики, јер су то скоро једини документи који могу дати, уз брижљиво поређење са осталим изворима и директним посматрањем на терену видљивих трагова некадашњег града, одговор на многа још недовољно расветљена питања о изгледу Београда у прошлости. Сасвим је сигурно да међу њима, не само због своје вјеродостојности, истакнуто мјесто заузима план Тврђаве и града Београда из друге половине XVII вијека, рад Јоана Баптисте Гумпа (Joan Baptista Gumpp), који је резао у бакру минхенски гравер Михаел Венинг (Michael Wening), а чији се оригинал чува у Одељењу посебних фондова Народне библиотеке СР Србије у Београду и представља код нас ријеткост и драгоцјену вриједност.

Досад, о овом плану писано је само фрагментарно, каткад уз погрешно датирање или пак нетачно навођење аутора, било за цијелу гравире или за поједине њене дијелове, па би ово представљало други покушај¹ нешто детаљнијег приказа Гумповог плана, по коме су касније рађени многи планови и ведуће Београда чији су аутори код нас незаслужено познатији од Јоана Баптисте Гумпа, као на примјер Габријел Боденер (1664—1758), Матијас Зојтер (1678—1754), Георг Кристоф Килијан (1709—1781) и други.

Тврђава и град Београд («La Fortezza e la Città di Belgrado»), такав натпис гравира носи, представља прворазредан ликовни докуменат за проучавање Београда с разних страна из времена кад су га Аустријанци, после пораза Османлија под Бечом 1683. године и њиховог повлачења из Мађарске, освојили и кратко вријеме њиме владали, од 6. IX 1688. до 18. X 1690. године. То пада у она бурна времена, када је Београд послѣје релативно дугог периода мирног живота поново постао ратно попрште, и када се одиграла и Велика сеоба Срба под патријархом Арсенијем Чарнојевићем, који се тада са својим збјегом извјесно вријеме задржао у Београду. Аустријско освајање града 1688. као и турско 1690. год. завршило се не само темељитом пљачком, расељавањем и покољем становништва без милости, већ и стихијом рушења Београда, једном од тридесет девет, колико их је било до најновијих дана у његовој заиста бурној прошлости.

Вриједност Гумповог плана, без сумње, повећава чињеница што се на њему налазе легенде, за нас од особитог значаја, јер нам

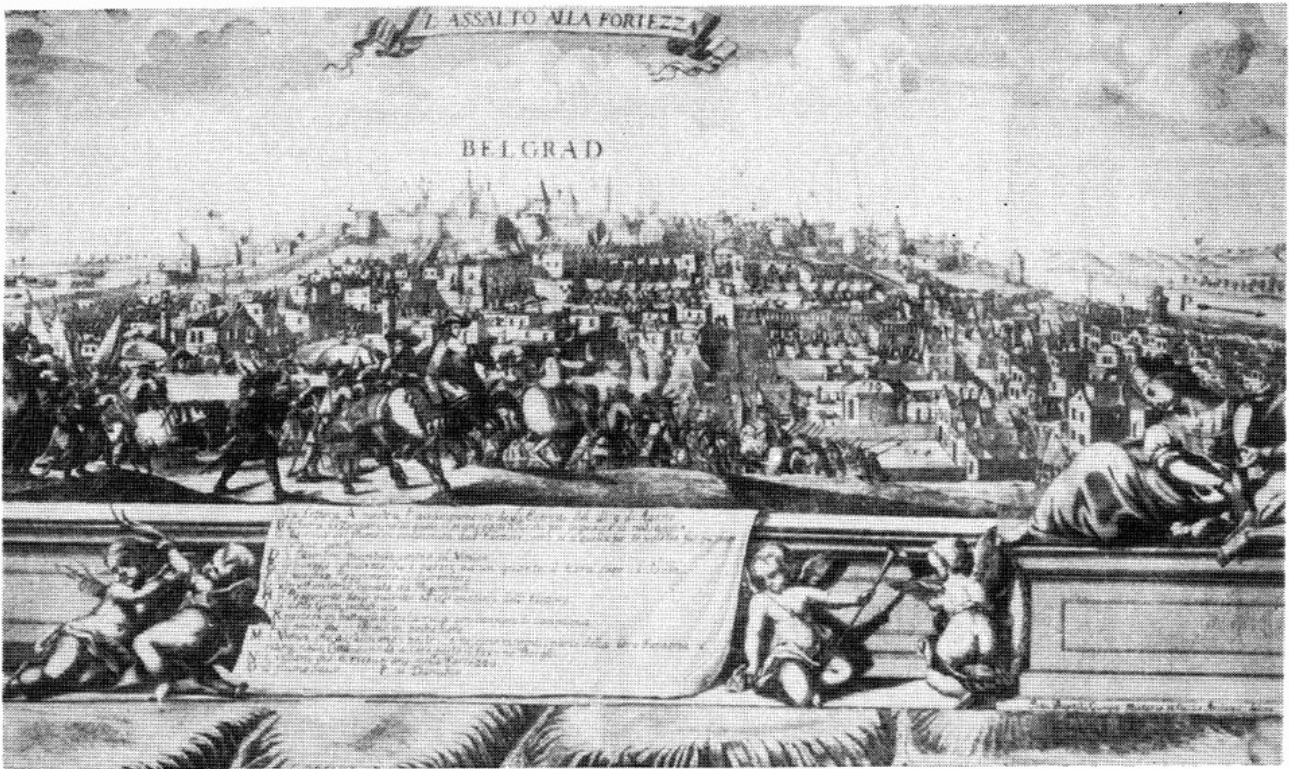
Јоан Баптиста Гумп (1651—1728): Тврђава и град Београд 1688. године (Оригинал 134×94,5 у Народној библиотеци СР Србије) Сл. 1.

Joan Baptiste Gump (1651—1728): La forteresse et la ville de Belgrade en 1688. (L'original 134×94,5 conservé à la Bibliothèque Nationale de la R. S. Serbie)

објашњавају, поред осталог, оригинални план утврда и града, на коме су приказане из птичје перспективе све значајније грађевине оног времена, даље, формацијски и борбени поредак трупа под командом баварског изборног кнеза Максимилијана Емануела, имена јединица, односно њихових команданата, које су узеле учешћа у освајању града, географију Београда и непосредне околине итд. План је драгоцен визуелни извор за упознавање опреме и наоружања аустријских и турских трупа, а донекле и тадашњег начина вођења борби око добро утврђених мјеста.

Поред ове документарне, Гумпов план има и извјесну умјетничку вриједност. Без сумње, мајстор је солидан цртач, што нам показује у фигуралним композицијама, људским фигурама, скраћењима итд. Уопште узев гравира је по својој основној концепцији барокна, што се види по многим стилским тумачењима, како детаља тако и ширих усковитланих облика.

Оригинални план (сл. 1) величине 134×94,5 cm подијељен је у два дијела: двије трећине гравире заузима широко развијен план Београда, нешто развучен у правцу исток—запад, који обухвата лијеву и десну обалу Саве и Дунава, а остали дио представљају двије ведуте — београдске тврђаве гледане са југоистока и београдског Доњег града виђеног са сјеверозапада, са земунске стране, које се налазе у лијевом и десном горњем углу. Између њих, са којима образује цјелину, налази се фигурална композиција: лавови и људске фигуре са медаљоном, окружени вијенцем и змијом у круг савијеном, изнад кога се налази натпис: »ORBEM MINVIT ORBE«. У медаљону је изрезано Сунце у облику људског лика, Земља (земљин шар) и помрачење Мјесеца. Испод свега тога налази се богат картуш са човјечјом главом. Медаљон ликовним симболима приказује бескрајну славу побједи хришћана над муслиманима-Турцима. Испод медаљона (сли-

Изглед београдске Тврђаве гледане са југоистока. На ведути виде се следећи објекти: 1. Замак, 2. Тврђава, 3. Доњи град, 4. Део града опасан зидом, 5. Други део града такође опасан зидом, 6. Батерије, 13. Трговачка кућа, 19. Школа, 20. Зграда суда, 21. Куће у којима се мерило жито, 28. Батерије топова, 29. Батерије мортира, 40. Земунска кула. *Сл. 2.*

Vue de la Forteresse de Belgrade prise du Sud-Est. Les points suivants y sont visibles: 1. Château, 2. Forteresse, 3. Ville basse, 4. Partie de la ville ceinte par les murailles, 5. Une autre partie de la ville également ceinte des remparts, 6. L'artillerie, 13. Maison commerçante, 19. Ecole, 20. Tribunal, 21. Immeuble du pesage de blé, 28. Canons, 29. Mortiers, 40. Tour de Zemun.

Медаљон са фигуралном композицијом (деталј са Гумповог плана) *Сл. 3.*

Le médaillon à la composition figurale (détail du plan de Gump)

ка 3), између лавова и људских ликована налази се сљедећи натпис чији текст у оригиналу и преводу гласи:

„La Fortezza e La Città di Belgrado assediata dal Serenissimo Massimiliano Emmanuele Elettore, e Duca di Bauiera, dapoiche Sua Azā Elett: le passò cautamente con le Milizie Cesaree, e Bauere il fiume Sauo, donde ne fu rispinto e posto in fuga l'Esercito inimico; ed espugnata a di 6 di Settembre dell'anno 1688.“

„Тврђава и град Београд опсједнути од Пресвјетлог Максимилијана Емануела, баварског изборног кнеза, и заузети дана 6. септембра 1688, пошто је његова Висост изборни кнез опрезно прешао са царском и баварском војском ријеку Саву, одакле је била одбијена и натјерана у бјегство непријатељска војска.“

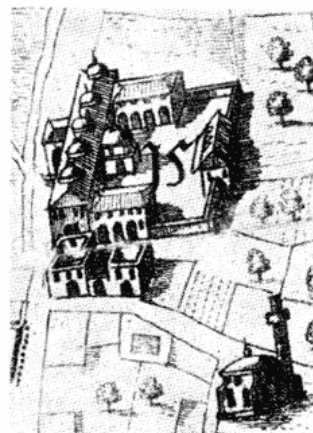
Као што је наведено, у горњем десном углу Гумповог плана налази се ведута београдског Доњег града гледаног са земунске стране. Ведута носи натпис: »L' ASSALTO ALLA CITA² BASSA« („Напад на Доњи град“) и приказује не само налет аустријске копнене војске, већ и флоту са укрцаним трупима, са чијих прамаца топови „огњем“ засипају град, што нам свједочи да су у београдској операцији узели учешћа сви родови војске, тј. да је напад имао комбиновани карактер. Интересантан је и приказ данашњег Малог и Великог ратног острва, који је сасвим супротан данашњем изгледу (данашње Мало ратно острво тада је било нешто пространije од Великог ратног острва), што је све последица нестабилног ушћа Саве у Дунав, као и неких других фактора.³

У доњем десном углу ведуте види се водоплаван терен на лијевој обали Саве, између Београда и Земуна — преко кога је изграђен мост на кољу — који је спречавао све до наших дана спајање Београда и Земуна у један град, односно диктирао ширење Земуна у деветнаестом вијеку у правцу запада.⁴

Испод ведуте београдског Доњег града налази се драгоцену легенду која углавном објашњава учтане урбанистичке и фортификационе објекте и дочарава нам изглед Београда у шеснаестом и седамнаестом вијеку, кад су га красиле многобројне џамије, ханови, амами, монументална султанова палата, безистан као и многе друге интересантне грађевине.

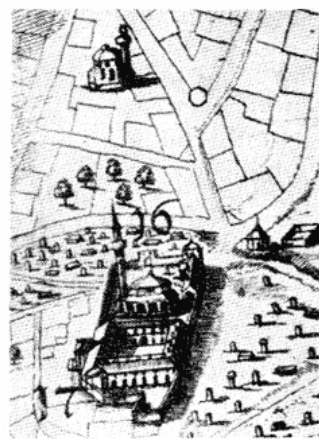
Легенда у оригиналу и преводу гласи:

„1. Il Castello, 2 la Fortezza, 3 la Città bassa, ouero all'acqua, 4 una parte della Città chiusa con muro, 5 un'altra parte della Città chiusa pure con muro, 6 le Batterie, 7 il trinceramento fatto dâ Turchi intorno al Borgo, 8 di [t]e grandi

Cannoni piantati contro alle barche, 9 l'alloggiamento del Comandante, 10 il palazzo del Sultano, ò del primo Visire,⁵) 11 il quartiere del primo Mufti, ed una grande Meschita, 12 le Stalle, 13 la casa dè Mercanti, 14 la casa delle merci, 15 i Bagni, 16 la principale Meschita, 17 l'ospitale. 18 un cortile chiuso di muro, doue i Turchi in tempo d'estate faceuano le loro preghiere, 19 le scole, 20 la casa del giudice, 21 le case doue si misurauano i grani, 22 il cimitero dè Turchi, 23 la chiesa, e'l cimitero dè Greci, 24 il cimitero degli Ebrei, 25 Una gran fossa, 26 la Dogana, 27 l'Attacco, e gli Approccj⁶), 28 le Batterie dè Cannoni, 29 le Batterie dè Mortari, 30 la mina dè Turchi, 31 il ponte, che si fece all'Isola⁷), 32 il gran ponte, su'l Danubio, e la strada di Temesvar, 33 il ponte che fu leuato dâ Turchi, il ponte

1 Замак, 2 Тврђава, 3 Доњи град или град на води, 4 Дио града опасан зидом, 5 Други дио града такође опасан зидом, 6 Батерије, 7 Утврђење око града које су изградили Турци, 8 Два велика топа постављена против чамаца, 9 Командантов конак, 10 Палата Султана или првог Везира⁵, 11 Стан првог Муфтије, и велика џамија, 12 Штале, 13 Трговачка кућа, 14 Безистан, 15 Купатила, 16 Главна џамија, 17 Болница, 18 Двориште опасно зидом, гдје су Турци у љетном периоду обављали своје молитве, 19 Школе, 20 Зграда суда, 21 Куће у којима се мјерило жито, 22 Турско гробље, 23 Црква и грчко гробље, 24 Јеврејско гробље, 25 Велика јама, 26 Царинарница, 27 Напад и ровови⁶, 28 Батерије топова, 29 Батерије мортара, 30 Турски лагум, 31 Мост саграђен на острву⁷,

32 Велики мост на Дунаву и пут за Темишвар, 33 Мост, који су подигли Турци, мост саграђен на мочвари, пут за Осиек, 34 Опкоп, 35 Стан изборног кнеза, који је послужио као галерија са које је Султан видио сакупљену своју вој-

fatto sulla palude, la strada di Essek, 34 la circonuallazione, 35 il quartiere dell'Elettore, che fu la loggia, da cui il Sultano uide assembrato il suo Esercito nell'anno 1683, 36 il quartiere del Maresciallo Caprara, 37 il quartier del Duca di Mantoua, 38 l'Artiglieria Cesarea, 39 l'Artiglieria dell'Elettore, 40 il Castello di Semlin, 41 il villaggio di Semlin.

ску 1683. године, 36 Стан војсковође Капраре, 37 Стан војводе од Мантове, 38 Царска артиљерија, 39 Артиљерија изборног кнеза, 40 Земунска кула, 41 Село Земун.

У горњем лијевом углу Гумповог плана налази се ведута Београдске тврђаве виђе-не са југоистока (сл. 2). Испод ведуте, која носи натпис »L'ASSALTO ALLA FORTEZZA« („Напад на тврђаву“) налази се легенда, за нас од посебног значаја, јер нам објашњава, поред осталог, не само формацијски и борбени поредак трупа Максимилијана Емануела, већ и све фазе битке за Београд, која се чак и у неким појединостима слаже са студијама посвећеним том, чисто војничком питању.⁸

Легенда у оригиналу и преводу гласи:

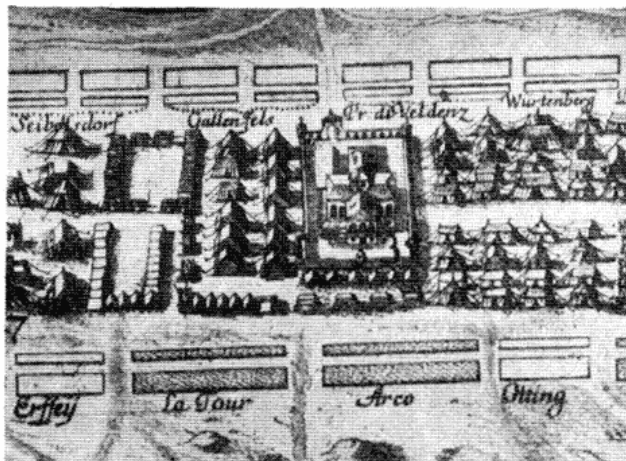
La Lettera A mostra l'accampamento degli Eserciti del dì 9 di Agosto. B L'Isola de Zingari, nella quale si erano posti li Turchi per impedire il passaggio. C la riuva del fiume riconosciuta dall'Ellettore come se a quella pa[r]te volesse far passare le sue genti. D i Cannoni piantati contro al Nemico. E le barche condotte su i cariri ad un quarto d'ora sopr[a]l'Isola. F il veechio Reggimento di Starenberg. G Altre Fanterie cauate dà Regimenti. H il Reggimento delle guardie ed i granatieri dell'Elettore. I le dette Genti imbarcate. K postesi in Battaglia sula riuva con cannoni di campagna. L il ponte, che si formò in poche hore M i Nemici, che assaliscono i nostri, e ne sono rispinti; parte della loro Fanteria si

Слово А показује логор трупа на дан 9. августа. В Острво Ада циганлија које су за-посјели Турци да би спријечили прелаз. С Обала ријеке која је сматрана као тачка са које је изборни кнез намјеравао да пребаци своје трупе на другу страну ријеке. Д Топови постављени према непријатељу. Е Чамци натоварени на кола и удаљени четврт часа од острва. Ф Штаренбергов стари пук. Г Остала пјешадија сакупљена из разних пукова. Н Стражарски пук и гренадири Изборног кнеза. И Поменуто људство укрцано у чамце. К Трупе са пољским топовима у борби на обали. Л Мост изграђен за неколико сати. М Непријатељ у нападу на наше трупе, гдје је био одбијен; дио њихове пјешадије који се по-

ritira nella Città, dopo di accere posto il foco nê Borghi. N i villani che si ricouerano nella Fortezza. O il fiume Sauo. P il Danubio.

влачи у град пошто је запалио предграђе Београда. N Сељаци који се склањају у Тврђаву. O Ријека Сава. P Дунав.

Као што је наведено, испод ведута Београда (Тврђаве и Доњег града) и медаљона са фигуралном композицијом налази се широко развијен план Београда, који приказује терен (има облик правоугаоника) ограничен према сјеверу Бежанијском косом (лесним одсјеком који се пружа од Земуна даље на запад), према западу линијом која иде нешто узводно од Остружнице, према југу цртом која пролази јужном страном опкопа (својим најистуренијим, средишним дијелом опкоп је допирао до Ташмајданског парка и Ботаничке баште), а према истоку непосредном околином лијеве обале Дунава све до данашњег Панчевачког моста. На цијелом том релативно великом простору, уцртан је план утврда и града са свим значајнијим грађевинама оног времена приказаним из птичје перспективе, распоред трупа зараћених страна, даље, исписана су имена пукова аустријске опсадне војске и приказана је географија Београда и непосредне околине. Цијела лијева страна овог дијела

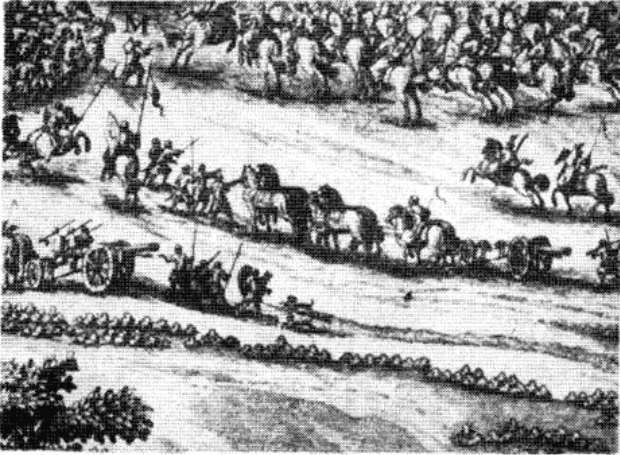

Део опсадне аустријске војске (деталј са Гумповог плана)

Une partie d'armée autrichienne durant le siège (détail du plan de Gump)

Гумповог плана оживљена је вјешто уцртаним приказима из појединих фаза битке за Београд, тако да план дјелује као лијепа монументална и декоративна цјелина.

У нападу на Београд 1688. године, према плану Јоана Баптите Гумпа, узела су учешћа 54 пука аустријске војске, распоређена у двије борбене линије. У првим борбеним редовима уз само градско утврђење са заломљеним крилима према граду налазиле су се слиједеће јединице (од Саве

Турска коњица и артиљерија (деталј са Гумповог плана)

La cavalerie et l'artillerie turques (détail du plan de Gump)

према Дунаву): Arco, Soyer, SCroix, Sereni, Keyserstein, Croy, Sauches, Wallis, Fyrstenberg, (на лијевом крилу), Granad Leib Regiment, Steinau, Seiberlsdorf, Gallenfels, Pr. di Veldenz, Würtenberg, Durlach, Heidersdorf (у средини) и Lorena, Strafser, Metternich, Scherfenberg, Alt. Starenberg, Neüburg, Croaten Lodron и Kisel (на десном крилу).

У другој борбеној линији, испред опкопа, са крилима повијеним према првој линији фронта налазили су се ови пукови: Savoia, Lesle, Sachsentaubenburg, Chur Prinz von Sachsen, Dunenvald, Chur Prinz von Sachsen, Caraffa, Chur Prinz von Sachsen, Montecuculi, Heidersdorf (на лијевом крилу) Comerci, Erffey, Gronsfeld, Salaburg, Erffey, La Tour, Arco, Otting, Heusler (у средини), Otting, Taff, Auersperg, Palffi, Auersperg, Caprara, Auersperg, Serau, Sarumb (на десном крилу) i Hussarn Czoki Lidel (иза опкопа).

План је рађен у техници бакрореза, на дебљој хартији са воденим знаком који представља лик пропетог лава приказаног у профилу, који предњим шапама држи мали штит у чијој се средини налази број четири на коме су смјештени иницијали

„СМ“; свакако то су иницијали произвођача овог папира (Christian Mayer?). Овакав тип воденог знака није могао бити пронађен у постојећим албумима Хивуда⁹ и Ајнедера¹⁰. Додуше, код Ајнедера постоји само грб са иницијалима „СМ“ под бројем 276 из 1685. године, па пошто на Гумповом плану стоји запис из 1688. године, вјероватно, и овај папир настао нешто касније, потиче из исте фабрике (Tirol Wattens — Christian Mayer¹¹).

Гумпов план Тврђаве и града Београда налази се данас у релативно добром стању захваљујући стручној рестаурацији и каширању на платно извршеним 1963. године.

Аутор плана је »Joan Baptista Gump — Militaris et Civilis Architect deline«. Рођен у Инсбруку (1651—1728) у породици која је дала Тиролу и Баварској у времену од шеснаестог до осамнаестог вијека познате архитекте, инжењере, бакроресце и сликаре, Јоан Баптиста Гумп, и сам бакрорезац и инжењер, дочекао је крај живота, по свему судећи, као веома цијењена и угледна личност. Као војни и цивилни инжењер прво у служби Баварског изборног кнежевства, а доцније цара Леополда I са титулом „вишег инжењера и благајника тврђаве Констанце“, напредује до звања савјетника, које добија за особите заслуге пред свој педесет трећи рођендан.¹² План је резао у бакру Mihael Vening (1645—1718), не мање познати бакрорезац онога времена, који је 1669. године добио титулу баварског дворског гравера¹³ (»München Gesstochen und zu finden bey Michael Wening Kupfferstecher« — текст у десном доњем углу карте).

Пад Београда у аустријске руке 1688. године сматран је као знак почетка распада османлијског царства, па је тај моменат, освајање Београда, као прворазредан догађај нашао израза у ликовним прилозима свих познатијих издавачких кућа оног времена. (Како наводи Ј. Поповић „Многа сјајна господа“ дошла су на мјесто окршаја да би били свјedoци овог величанственог призора, пада Београда у Хришћанске руке.¹⁴ Тада се појављује на тржишту велики број планова и изгледа Београда који су углавном рађени напамет, по причању, па су самим тим мало вјеродостојни. Изванредна документарна вриједност Гумповог плана баш је у томе што се скоро са сигурношћу може тврдити да је он —

као војни и цивилни инжењер у служби баварског двора — боравио у Београду, за разлику од неких других код нас незаслужено познатијих гравера, за које се са мало труда може доказати да су или дје-

лимично или у потпуности своје гравире старог Београда радили по плану Јоана Баптисте Гумпа, безуспјешно покушавајући да достигну у сваком погледу већег мајстора.

НАПОМЕНЕ

¹ Мишо Лазаревић: *Јединствена гравира* — Гумпов план Тврђаве и града Београда из 1688. године, „Политика“ од 26. јула 1964. год.

² Città — правилно Città. Поред ове у тексту наилазимо на још неке ортографске и друге грешке.

³ Инж. Миладин Пећинар: *Хидротехнички проблеми Београда*, Генерални урбанистички план 1950, Београд 1951, стр. 87. Уз своју хидротехничку студију, проф. Пећинар доноси, поред осталих прилога, и једну гравиру из XVIII вијека, која приказује „нестабилно ушће Саве у Дунав“ што нам свједочи да су гравире овакве врсте од интереса и за хидротехничка посматрања, па би Гумпов план — гравира представљао ликовни докуменат за проучавање Београда и са тог аспекта.

⁴ Арх. Драгољуб Јовановић: *Оснивање и развој Београда*, Генерални урбанистички план 1950, Београд, 1951, стр. 37.

⁵ Султанова палата је била резиденција првог везира, као султановог замјеника.

⁶ Ријеч „Attaco“ — Напад, не одговара ситуацији на плану. *Aprosci= govovi*; истовремено и приближавање које опет не одговара ситуацији на плану.

⁷ Према плану то је у ствари мост који је спајао обалу ријеке са острвом.

⁸ Милан Крагујевић: *Београд пада први пут под аустријску власт*, Ратна прошлост Београда, Београд, 1954, стр. 77—86 и Јован Поповић: *Долазак немачке војске под Београд 1688*. год., Београд, 1897.

⁹ Edward Heawood: *M. A. Monumenta charte papyraceae Historiam illustantia, I Watermarks*, Hilversum (Holland), 1950.

¹⁰ Georg Eineder: *The ancient paper, — Mills of the former Austro-Hungarian Empire and their Watermarks*, Hilversum — Holland, 1960.

¹¹ Подаци добијени од Љупке Васиљев, кустоса Народне библиотеке СР Србије у Београду, на чему јој и овом приликом захваљујем.

¹² Ulrich Thieme — Felix Becker: *Allgemeins Lexikon der Bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, XV Band, Leipzig, 1922, стр. 334, 337.

¹³ Ulrich Thieme — Felix Becker: *Allgemeins Lexikon der Bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, XXXV Band, Leipzig, 1942, стр. 337.

¹⁴ Јован Поповић, нав. д., стр. 57.

LA FORTERESSE ET LA VILLE DE BELGRADE À LA FIN DU XVIIe SIÈCLE D'APRÈS LE PLAN DE JOAN BAPTISTE GUMPP

Mišo Lazarević

Les fonds de la Bibliothèque Nationale de Serbie à Belgrade possèdent de nombreux spécimens précieux d'une exceptionnelle valeur culturelle et historique. Une place très en vue y revient au plan de la Forteresse et de la ville de Belgrade datant de la deuxième moitié du XVIIe siècle, oeuvre de Joan Baptiste Gumpp. Le plan a été gravé en cuivre par le graveur de Munich Michael Wening. Le plan est un document visuel de grande qualité pour l'étude de Belgrade et de ses différents aspects à l'époque

où, après leur retraite à travers la Hongrie, il fut conquis et gouverné pendant un court laps de temps, de 6. IX. 1688 au 18. X. 1690 par eux. Le plan original de 134 × 94,35 centimètres est divisé en deux parties: les deux tiers de la gravure consistent en un plan de Belgrade largement développé, englobant les rives gauche et droite de la Save, le reste représente deux redoutes — la forteresse et la ville basse — qui se trouvent dans les angles supérieurs à gauche et à droite. Entre eux et faisant ensemble avec eux

se trouve une composition figurative: des lions et des figures humaines avec un médaillon encerclé des couronnes et des serpents enroulés: dans le médaillon est gravé un Soleil au visage humain, la terre, la mappemonde et l'éclipse de la lune. Au-dessous est située une riche cartouche avec la tête d'un homme. L'auteur du plan Joan Baptiste Gumpp (1651—1728) descend d'une famille qui, à l'époque entre le XVIe est le XVIIIe siècle a donné des architectes, ingénieurs, graveurs et peintres, tous célèbres, et qui ont travaillé au Tyrol et en Bavière. Gumpp était graveur et ingénieur, il y a tout lieu de croire qu'il était un homme distingué et estimé. Et Michael Wening (1645—1718) qui a gravé le

plan, était un graveur très connu à l'époque — en 1669 il a reçu le titre du graveur de la Cour Royale de Bavière.

L'exceptionnelle valeur documentaire du plan de Gumpp consiste justement en ce fait que Gumpp a vraisemblablement été, comme ingénieur civil ou militaire, au service de la Cour Royale de Bavière et a séjourné à Belgrade, contrairement à d'autres, jouissant chez nous d'une célébrité imméritée dont nous pouvons affirmer avec certitude, qu'ils ont fait soit en partie soit en totalité, leurs gravures du vieux Belgrade d'après le plan de Joan Baptiste Gumpp, en essayant en vain d'atteindre la qualité d'un matre plus grand à tous les points de vue.